

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини та тваринництва
Кафедра біоресурсів, тваринництва та аквакультури

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

СВІДЕРСЬКИЙ АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 636.2.034

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА
ПРОДУКТИВНОСТІ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ ДП ДГ «НОВА
ПЕРЕМОГА» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Андрій СВІДЕРСЬКИЙ

Керівник роботи:
Людмила ПІДДУБНА,
доктор с.-г. наук, професор

Житомир – 2026

Висновок кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури № ____
від « ____ » _____ 2026 р.

Завідувач кафедри біоресурсів,
тваринництва та аквакультури
« ____ » _____ 2026 р.

Діна ЛІСОГУРСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Андрій СВДЕРСЬКИЙ** захистив кваліфікаційну
роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

Тетяна ПОПАДЮК

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Свідерський А. В. Аналіз технології виробництва молока та продуктивності молочної худоби в умовах ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». – Поліський національний університет, Житомир, 2026.

В умовах ДП ДГ «Нова Перемога» досліджено технологію виробництва молока та продуктивності молочної худоби. Для забезпечення високої економічної ефективності молочного скотарства раціонально враховувати встановлені технологічні критерії процесу виробництва та продуктивні характеристики корів української чорно-рябої молочної та голштинської порід

Ключові слова: технологічні критерії виробництва, продуктивні характеристики, українська чорно-ряба молочна порода, голштинська порода.

ANNOTATION

Sviderskyi A. V. Analysis of milk production technology and dairy cattle productivity in the conditions of the SE RF «Nova Peremoga» of Zhytomyr region. – Qualifying scientific research as a manuscript.

Qualification work for the bachelor's degree in specialty 204 «Technology of production and processing of livestock products». – Polissya National University, Zhytomyr, 2026.

In the conditions of the SE RF «Nova Peremoga» the technology of milk production and productivity of dairy cattle was studied. To ensure high economic efficiency of dairy cattle breeding, it is rational to take into account the established technological criteria of the production process and the productive characteristics of cows of the Ukrainian black-and-white dairy and Holstein breeds.

Key words: technological criteria of production, productive characteristics, Ukrainian black-and-white dairy breed, Holstein breed.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1. 1. Породи молочної худоби	7
1. 2. Технології виробництва молока і благополуччя тварин	9
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	12
2. 1. Місце та умови проведення досліджень	12
2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень	16
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	18
3. 1. Аналіз технології виробництва молока та продуктивності молочної худоби в умовах ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області	18
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Раціональна організація галузі тваринництва, особливо молочного напрямку, відіграє важливу роль у забезпеченні населення поживними та безпечними продуктами харчування, зокрема молоком і яловичиною, а також сприяє підвищенню економічної ефективності аграрних підприємств [1-3]. Використання інноваційних технологічних рішень у виробництві дає можливість збільшувати продуктивність поголів'я, оптимізувати витрати кормів і матеріальних ресурсів, підвищувати якість отриманої продукції та забезпечувати дотримання ветеринарно-гігієнічних вимог із мінімальним впливом на навколишнє середовище [3-4].

Не менш важливим є всебічне дослідження особливостей великої рогатої худоби, оскільки її фізіологічні, морфологічні та господарсько-корисні ознаки безпосередньо впливають на результативність виробництва [2, 5]. Аналіз породних характеристик, екстер'єру, продуктивних показників і загального стану здоров'я тварин дозволяє здійснювати обґрунтований відбір для відтворення стада, удосконалювати його генетичний потенціал та підвищувати рівень продуктивності великої рогатої худоби. Саме такі підходи формують підґрунтя для стабільного розвитку високорентабельного та конкурентоспроможного тваринницького виробництва [3, 6].

Виходячи з цього, **метою проведених досліджень** був аналіз технології виробництва молока та оцінка продуктивності молочного стада в умовах ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області.

Предмет досліджень – технологічні критерії виробництва молока та продуктивні характеристики молочної худоби. Об'єкт досліджень – їх аналах в заданих господарських умовах. Методи досліджень – зоотехнічні, аналітичні, біометричні.

Перелік публікацій

1. Ткачук В. П., Журавська В. А., Свідерський А. В. Оцінка та підвищення рівня благополуччя великої рогатої худоби в умовах сучасного

молочного скотарства. *Наукові читання-2026. Благополуччя тварин і сталий розвиток тваринництва та аквакультури: наука, практика, освіта: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників, аспірантів та магістрів, присвяченій Дню науки в Україні, 14 трав. 2026 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2026. С. 213–215.*

2. Свідерський А. В. ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області: виробнича діяльність та перспективи розвитку. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 20–21.* (Науковий керівник – професор Піддубна Л. М.).

Практичне значення отриманих результатів. Отримані дані щодо аналізу особливостей технології виробництва молока та продуктивних якостей корів української чорно-рябої молочної і голштинської порід можуть бути використані для вдосконалення технологічних рішень у молочному скотарстві, підвищення продуктивності худоби і забезпечення економічної ефективності галузі.

Структура та обсяг роботи. Роботу викладено на 33 сторінках комп'ютерного тексту, вона містить 4 рисунки та 5 таблиць. Список використаних джерел включає 42 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1. 1. Породи молочної худоби

Молочне скотарство належить до провідних галузей тваринництва, основним завданням якого є виробництво молока та молочної продукції для забезпечення населення якісними харчовими ресурсами [7]. Продуктивність корів значною мірою визначається породними особливостями, умовами утримання, рівнем годівлі та якістю догляду. У світовому тваринництві представлено значну кількість молочних порід великої рогатої худоби, які різняться між собою за надоем, вмістом жиру й білка в молоці, а також ступенем адаптації до різних природно-кліматичних умов [8].

Однією з найпоширеніших молочних порід у світі є голштинська порода. Вона була виведена в Нідерландах, а найбільшого поширення набула в США та Канаді. Голштинські корови мають характерне чорно-рябе або червоно-рябе забарвлення. Вони відзначаються дуже високою молочною продуктивністю, яка може перевищувати 8–10 тисяч кілограмів молока на рік. Завдяки своїй продуктивності голштинська порода широко використовується для покращення інших порід [9, 10].

Ще однією відомою молочною породою є джерсейська. Її батьківщиною є острів Джерсі, розташований у протоці Ла-Манш. Корови цієї породи мають невеликі розміри та світло-буре забарвлення. Основною перевагою джерсейських корів є висока жирність молока, яка часто перевищує 5 %. Таке молоко особливо цінується для виробництва масла, вершків і сирів [11, 12].

Серед молочних порід також важливе місце займає айрширська порода, виведена у Шотландії. Корови мають червоно-рябе забарвлення та добре пристосовуються до різних умов утримання. Вони характеризуються міцною статуєю, витривалістю та високою якістю молока. Айрширська порода

поєднує добру молочну продуктивність із відносно високим вмістом жиру та білка [13, 14].

В Україні широкого розповсюдження набула українська чорно-ряба молочна порода великої рогатої худоби. Вона сформувалася в результаті схрещування місцевих порід із голштинською та іншими високопродуктивними молочними породами [12, 15]. Тварини добре пристосовані до кліматичних умов України, відзначаються високими надоями та хорошими показниками відтворення. Також поширеною є українська червоно-ряба молочна порода, яка поєднує високу продуктивність із міцним здоров'ям і витривалістю [16].

Важливе значення мають і симентальські корови молочного напрямку. Ця порода походить зі Швейцарії та належить до комбінованого молочно-м'ясного типу. Симентали дають значну кількість молока, а також характеризуються доброю м'ясною продуктивністю. Вони добре пристосовуються до різних природних умов і відзначаються довголіттям [17].

Для підвищення ефективності молочного скотарства велике значення мають правильна селекційна робота, якісна годівля та сучасні технології утримання тварин. Завдяки цьому можна повністю реалізувати генетичний потенціал порід і отримувати високі надой молока з хорошими показниками якості [18, 19].

Сучасні вимоги до молочних порід великої рогатої худоби передбачають не лише високі надой молока, а й добру якість продукції. Особлива увага приділяється вмісту жиру та білка в молоці, оскільки ці показники впливають на його харчову цінність і придатність для виробництва молочних продуктів. Також важливими є міцне здоров'я тварин, стійкість до захворювань і висока відтворювальна здатність [1, 5].

Крім того, сучасні молочні породи повинні добре адаптуватися до різних умов утримання та змін клімату. Велике значення має ефективне використання кормів, адже це дозволяє зменшити витрати на виробництво молока та підвищити рентабельність господарства. Тому селекційна робота

сьогодні спрямована на поєднання високої продуктивності, витривалості та економічної ефективності тварин [8, 14].

До п'ятірки найпоширеніших і найпродуктивніших молочних порід світу належать голштинська, джерсейська, айрширська, бура швіцька та симентальська породи. Голштинська порода відома найвищими надоями молока, джерсейська – підвищеним вмістом жиру та білка, айрширська – витривалістю і доброю якістю молока, бура швіцька – міцною конституцією та довговічністю, а симентальська поєднує високу молочну і м'ясну продуктивність. Саме ці породи широко використовуються в багатьох країнах світу для розвитку сучасного молочного скотарства та покращення генетичного потенціалу худоби [16, 19].

Отже, молочні породи великої рогатої худоби є основою розвитку молочного тваринництва. Найбільш відомими серед них є голштинська, джерсейська, айрширська, українська чорно-ряба та українська червоно-ряба породи. Кожна з них має свої особливості та переваги, що дозволяє використовувати їх у різних господарствах залежно від виробничих потреб і природних умов [20].

1. 2. Технології виробництва молока і благополуччя тварин

Виробництво молока є важливою галуззю сільського господарства, яка забезпечує населення цінними продуктами харчування [21]. Сучасні технології виробництва молока спрямовані не лише на підвищення продуктивності корів, а й на забезпечення їхнього благополуччя. Добробут тварин безпосередньо впливає на якість молока, здоров'я стада та економічну ефективність господарства [22, 23].

Технологія виробництва молока включає комплекс заходів щодо утримання, годівлі, доїння та ветеринарного обслуговування корів. Одним із найважливіших факторів є збалансована годівля. Раціон повинен містити достатню кількість білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин і вітамінів.

Для цього використовують силос, сінаж, сіно, зернові корми та спеціальні кормові добавки [24, 25]. Сучасні молочні ферми активно впроваджують автоматизовані системи доїння. Доїльні зали типу «ялинка», «карусель» або роботизовані доїльні установки дозволяють підвищити продуктивність праці та зменшити стрес у тварин. Автоматизація забезпечує контроль якості молока, кількості надоїв і стану здоров'я кожної корови [26, 27].

Важливим елементом є мікроклімат у приміщеннях. На фермах використовують системи вентиляції, освітлення та охолодження, які підтримують оптимальну температуру і вологість повітря. Це допомагає уникнути теплового стресу та захворювань тварин [22, 28]. Для контролю стану здоров'я корів застосовуються електронні датчики та програми моніторингу. Вони дають змогу відстежувати активність, споживання корму, температуру тіла та інші показники, що дозволяє своєчасно виявляти проблеми та проводити лікування [29, 30].

Благополуччя тварин означає створення умов, за яких корови можуть реалізовувати свої природні потреби та не зазнавати болю, страху чи стресу. Одним із головних принципів є забезпечення належних умов утримання. Корівники повинні бути просторими, чистими та добре вентильованими. Тварини мають мати постійний доступ до чистої води та якісного корму [31]. Велике значення має комфорт місць для відпочинку. Для цього використовують м'яку підстилку з соломи, піску або спеціальних матів. Комфортні умови сприяють зниженню ризику травм та захворювань кінцівок [21, 30]. Регулярний ветеринарний контроль є необхідною умовою благополуччя тварин. Профілактика захворювань, вакцинація та своєчасне лікування допомагають підтримувати здоров'я стада та запобігати поширенню інфекцій [27].

Також важливим є гуманне поводження з тваринами. Працівники ферм повинні уникати грубого ставлення, застосування фізичного покарання та інших дій, що викликають страх або біль. Спокійне поводження позитивно впливає на продуктивність корів та якість отриманого молока [28].

Сучасні технології виробництва молока поєднують ефективність і турботу про тварин. Автоматизація процесів, збалансована годівля, належні умови утримання та ветеринарний контроль сприяють підвищенню продуктивності молочного скотарства. Водночас забезпечення благополуччя корів є важливою умовою отримання якісної продукції та сталого розвитку галузі. Турбота про здоров'я і комфорт тварин дозволяє досягти високих виробничих результатів та задовольнити вимоги сучасного суспільства щодо гуманного ставлення до тварин [23, 29].

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Місце та умови проведення досліджень

ДП ДГ «Нова Перемога» як юридична особа є державним сільськогосподарським підприємством, основною метою діяльності якого є створення організаційно-господарських умов для проведення наукових досліджень та їх випробувань. Підприємство також здійснює виробництво оригінального, елітного та репродукційного насіння сільськогосподарських культур, садивного матеріалу, нових засобів захисту рослин і тварин, штамів мікроорганізмів, а також займається вирощуванням племінного молодняку тварин і птиці, проектуванням і виготовленням дослідних та макетних зразків нової техніки тощо [32, 33]. Воно підпорядковане Інституту сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України (рисунок 1).

Рис. 1.

Це науково-дослідна установа, що формує та вдосконалює наукові засади розвитку аграрного сектору в Поліській зоні, а також розробляє підходи до ведення сільськогосподарського виробництва на територіях, які зазнали радіоактивного впливу внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Наразі до складу структури Інституту входить безпосередньо сам Інститут, який функціонує на трьох базових локаціях – у місті Житомирі, селі Грозині та місті Любарі (Чорторійське дослідне поле), а також державне підприємство «Дослідне господарство «Нова Перемога» [34].

Географічне розташування підприємства таке – рисунок 2, що спричиняє для нього певно кліматичні та ґрунтові умови. Регіон характеризується переважно рівнинним рельєфом із незначними хвилястими підвищеннями, що формують сприятливі умови для сільськогосподарського використання земель. Ґрунтовий покрив тут представлений переважно сірими лісовими ґрунтами та опідзоленими чорноземами, які мають середній і підвищений рівень родючості. У понижених місцях трапляються лучно-болотні ґрунти з підвищеною вологістю[35].

Рис. 2. Географія розташування ДП ДГ «Нова Перемога»

Загалом ґрунти району потребують раціонального землекористування та періодичного внесення органічних і мінеральних добрив для підтримання високої продуктивності. Клімат регіону помірно континентальний, із відносно м'якою зимою та теплим літом. Середньорічна температура повітря становить приблизно $+7...+8$ °С, при цьому найтеплішим є липень, а найхолоднішим – січень. Річна кількість опадів коливається в межах 550–650 мм, з максимумом у літній період. Такі кліматичні умови загалом сприятливі

для вирощування більшості сільськогосподарських культур, однак періодичні посухи влітку або надмірне зволоження навесні можуть впливати на врожайність [35].

Адреса установи: 13122, Житомирська область, Любарський район, с. Стара Чорторя, вул. Молодіжна, 1. Для електронного зв'язку використовується e-mail: peremoga898@ukr.net](mailto:peremoga898@ukr.net). Керівництво підприємства здійснює ГНИЛЕНЬКИЙ Юрій Валентинович, який виконує обов'язки в. о. директора. Контактні телефони для зв'язку: стаціонарний (04147) 2-13-48 та мобільний +380 (67) 412-44-86 [36].

Господарство ДП ДГ «Нова Перемога» характеризується вигідним географічним розташуванням. Відстань до смт Любар становить приблизно 12 км, до обласного центру м. Житомир – близько 80 км, а до столиці України м. Київ – орієнтовно 250 км. Найближча залізнична станція Печанівка розташована на відстані приблизно 7 км від господарства [37].

Підприємство здійснює різнопланову діяльність у сфері сільського господарства, охоплюючи як рослинництво, так і тваринництво. Зокрема, воно займається вирощуванням зернових, бобових та олійних культур, а також овочів, баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів. Окремим напрямом є виробництво насіння та його обробка для подальшого відтворення. У тваринницькій сфері підприємство спеціалізується на розведенні великої рогатої худоби молочних порід, свиней, а також на допоміжній діяльності у тваринництві [33].

Крім того, підприємство займається переробкою сільськогосподарської продукції, зокрема виробництвом м'яса, олії та тваринних жирів, цукру, макаронних виробів, хліба та хлібобулочної продукції, борошномельно-круп'яних виробів і кондитерських виробів. Додатково здійснюється лісівництво, лісозаготівля та виготовлення дерев'яних будівельних конструкцій. Підприємство також надає послуги з вантажних і пасажирських перевезень, забезпечує водопостачання, займається оптовою торгівлею

сільськогосподарською продукцією та продуктами харчування, а також надає в оренду власне чи орендоване нерухоме майно [34].

Земельні ресурси ДП ДГ «Нова Перемога» представлені в таблиці 1. Наведена структура земельних угідь свідчить про значну перевагу ріллі в загальній площі господарства. Вона становить 2181 га, що відповідає приблизно 85,9 % усіх земель і вказує на виражену рослинницьку спеціалізацію підприємства. Пасовища займають 305 га (близько 12,0 %), що забезпечує умови для розвитку тваринництва. Сінокоси та багаторічні насадження мають значно меншу частку — 12 га (0,47 %) та 41 га (1,62 %) відповідно. Загалом така структура земель свідчить про домінування орних земель із додатковим використанням площ під кормову базу та багаторічні культури [37].

Таблиця 1

Земельні ресурси ДП ДГ «Нова Перемога»

Вид угідь	Площа, га	Частка, %
Рілля	2181	85,89
Пасовища	305	12,01
Сінокоси	12	0,47
Багаторічні насадження	41	1,62
Разом	2539 га	100 %

У господарстві спостерігається різний рівень урожайності сільськогосподарських культур. Зокрема, озимі зернові дають у середньому 42 ц/га, зернобобові 18 ц/га, соняшник 22 ц/га, соя 17 ц/га, цукрові буряки 350 ц/га, а кукурудза 82 ц/га. Серед кормових культур урожайність сіна становить 28 ц/га, кукурудзи на силос 201 ц/га, а кукурудзи на зерно 83 ц/га [33]. Валові показники виробництва також є доволі значними: середній збір зернових культур сягає 3901,2 т, цукрових буряків 4831,2 т, а соняшнику 481,9 т. Загальний обсяг виробництва кормів оцінюється приблизно у 40 тис. ц кормових одиниць. На одну умовну голову припадає 48 ц кормових

одиниць, що свідчить про достатній рівень кормозабезпечення. Забезпеченість кормами за окремими видами є наступною: сінаж перевищує потребу в середньому до 259 %, сіно та силос забезпечені на рівні близько 98 %, а концентровані корми повністю, на 100 %. Обсяги заготівлі кормів становлять: 3256,7 т сінажу, 2455,6 т силосу та 4235,6 т кукурудзи, що використовується на силос і зелений корм [35].

Поголів'я великої рогатої худоби в господарстві є відносно стабільним і в середньому становить 973 голови, з яких близько 500 голів припадає на дійне стадо. У структурі порід представлені голштинська та українська чорно-ряба молочна худоба. Обсяги виробництва молока досягають 18,2 тис. центнерів, що відповідає 723 центнерам на 100 га сільськогосподарських угідь. Виробництво м'яса становить 121,3 т, у тому числі 89 т яловичини та 32,3 т свинини [32].

У цілому господарство, незважаючи на складні умови діяльності в державі, демонструє задовільні виробничі показники. У рослинництві впроваджуються сучасні засоби захисту рослин та сільськогосподарська техніка для якісного обробітку ґрунту. Спостерігається зростання молочної продуктивності та стабілізація чисельності дійного стада корів. Разом із тим, актуальним залишається питання підвищення виходу телят, який становить близько 80 голів. Найбільш рентабельною галуззю є скотарство, зокрема виробництво молока, що формує основу для подальшого розвитку підприємства.

2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень

Дослідження були організовані та проведені за такою схемою – рисунок 3.

Матеріалами для дослідження слугували показники діяльності молочного скотарства господарства, зокрема дані щодо поголів'я великої

рогатої худоби, структури стада, обсягів виробництва молока, рівня продуктивності корів, а також дані про годівлю, утримання, кормову базу.

Рис. 3. Схеми досліджень

Додатково використовувалися матеріали первинного зоотехнічного обліку, річна звітність підприємства та технологічні карти виробництва молока. Методика дослідження ґрунтувалася на статистичному, біометричному аналізі, порівнянні показників продуктивності, розрахунку середніх величин [38-42].

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3. 1. Аналіз технології виробництва молока та продуктивності молочної худоби в умовах ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області

У господарстві ДП ДГ «Нова Перемога» застосовується прив'язне утримання молочної худоби. Кожна корова утримується в індивідуальному стійловому місці, обладнаному годівницею, напувалкою та прив'яззю, що забезпечує можливість індивідуального контролю за годівлею, станом здоров'я та продуктивністю тварин.

Для підтримання фізіологічної активності тварин організовано регулярний вигул на спеціально облаштованих майданчиках, розташованих поблизу тваринницьких приміщень. Вигул проводиться щоденно за сприятливих погодних умов. Це сприяє покращенню кровообігу та обміну речовин; профілактиці хвороб кінцівок і копит; зменшенню стресу; підвищенню відтворної функції та загальної продуктивності. Прив'язне утримання потребує особливої уваги до комфорту тварин: регулярного очищення стійл, використання підстилки та дотримання ветеринарно-санітарних норм.

Годівля у господарстві базується на використанні повноцінних раціонів, які формуються з урахуванням продуктивності, фізіологічного стану тварин та сезону року. Роздача кормів здійснюється безпосередньо у стаціонарні годівниці.

До складу раціонів входять: сіно; солома; силос; сінаж; кормові буряки; зелена маса (у літній період); сіль-лизунець; жом; макуха та регулюються протягом року. Раціони забезпечують баланс енергії, протеїну, клітковини, мінеральних речовин і вітамінів. це сприяє підтриманню стабільної молочної продуктивності; нормалізації роботи рубця; профілактиці метаболічних порушень; підвищенню імунітету. Особлива увага приділяється якості

кормів, оскільки вона безпосередньо впливає на здоров'я тварин і якість молока.

Напування корів у господарстві здійснюється за допомогою автоматичних чашкових напувалок, які забезпечують постійний доступ до води. Якість води контролюється з урахуванням її чистоти. Вода є ключовим елементом молокоутворення, оскільки для виробництва 1 літра молока корова споживає значну кількість води. Недостатнє водопостачання призводить до зниження надоїв і погіршення фізіологічного стану. Тому постійний доступ до води знижує стрес, підтримує нормальне травлення та терморегуляцію організму.

У тваринницьких приміщеннях застосовується механізована система видалення гною за допомогою скребкових транспортерів, яка працює три рази на добу. Після видалення гній транспортується до спеціального гноєсховища, розташованого за межами ферми.

Це допомагає забезпечити благополуччя тварин завдяки зниженню концентрації аміаку та шкідливих газів; покращенню санітарного стану приміщень; зменшенню ризику маститів і респіраторних захворювань. Також правильне зберігання гною запобігає забрудненню ґрунтів і водних ресурсів; а після компостування гній використовується як органічне добриво; зменшуються викиди шкідливих речовин у навколишнє середовище.

Доїння у господарстві проводиться тричі на добу із використанням молокопровідної системи. Це дозволяє забезпечити стабільну лактацію та високу якість молока. Після доїння обов'язково проводиться гігієнічна обробка вим'я антисептичними засобами для профілактики маститу.

Отримане молоко транспортується закритою системою до танків-охолоджувачів, де швидко охолоджується до температури 2–4°C.

Правильне доїння знижує ризик травмування вимені; а регулярне доїння запобігає застою молока; своєчасне охолодження молока зберігає якість продукції та запобігає ризику розвитку патогенної мікрофлори.

У господарстві застосовується штучне осіменіння корів із використанням сперми бугаїв-покращувачів, що закупається у спеціалізованих племінних центрах. Осіменіння проводиться при виявленні ознак охоти. Перевагами такої системи є контроль генетичного прогресу стада; підвищення продуктивності; зменшення ризику інфекційних захворювань. Раціональна організація відтворення дозволяє підтримувати стабільну структуру стада та зменшує фізіологічне навантаження на тварин.

Система вирощування молодняку у господарстві ґрунтується на наукових засадах годівлі у різні вікові періоди, є поетапною та спрямованою на формування здорового ремонтного поголів'я. На перших порах життя телят є обов'язковим випоювання молозивом (у перші години життя для формування імунітету). Тут організовано індивідуальне утримання у клітках у ранньому віці; також протягом тижня після народження телят ідентифікують за допомогою вушних бирок. Після 2-місячного віку відбувається подальше переведення у групові клітки; розподіл за статтю та віковими групами.

Благополуччя молодняку забезпечується через зниження ризику інфекцій у ранньому віці; поступову соціалізація тварин; формування міцного здоров'я та високої майбутньої продуктивності.

У господарстві впроваджено системний ветеринарний контроль згідно з календарним планом профілактичних заходів. Він включає:

- вакцинацію проти основних інфекційних хвороб;
- дегельмінтизацію;
- регулярні клінічні огляди;
- профілактику маститів і хвороб копит;
- дезінфекцію приміщень.

Системний підхід дозволяє знизити захворюваність, підвищити тривалість продуктивного використання корів і забезпечити стабільну якість молока.

Технологія виробництва молока в умовах ДП ДГ Нова Перемога базується на комплексному поєднанні прив'язного утримання, збалансованої годівлі, механізованого доїння, ефективного відтворення стада, раціонального вирощування молодняку та суворого ветеринарно-санітарного контролю. Дотримання цих принципів забезпечує:

- високу молочну продуктивність;
- якісну та безпечну продукцію;
- належний рівень благополуччя тварин;
- мінімальний негативний вплив на довкілля.

Отже, у «Новій Перемозі» враховують такі фактори забезпечення ефективної технології виробництва молока – рисунок 4.

Рис. 4. Фактори ефективної технології виробництва молока

До завдань наших досліджень також входило вивчення показників молочної продуктивності корів української чорно-рябої та голштинської порід в умовах даного підприємства.

Українська чорно-ряба молочна порода належить до найбільш поширених молочних порід великої рогатої худоби в Україні. Вона була сформована в результаті відтворного схрещування місцевої худоби з голштинською та іншими високопродуктивними молочними породами. Тварини характеризуються міцною конституцією, добре розвиненим вим'ям, високою пристосованістю до різних природно-кліматичних умов та технологій утримання. Середня молочна продуктивність корів становить 6–8 тис. кг молока за лактацію, а в племінних господарствах може перевищувати 9–10 тис. кг. Молоко містить у середньому 3,6–3,8 % жиру та 3,1–3,3 % білка [6, 14].

Голштинська порода є найпродуктивнішою молочною породою у світі та широко використовується для поліпшення молочної худоби. Тварини мають характерну чорно-рябу або червоно-рябу масть, великі розміри тіла та добре розвинене чашоподібне вим'я, придатне для машинного доїння. Голштинські корови відзначаються високою молочною продуктивністю, яка часто перевищує 10–12 тис. кг молока за лактацію, а в окремих господарствах досягає 14–15 тис. кг і більше. Ця порода є досить вибагливою до рівня годівлі та умов утримання, однак завдяки високому генетичному потенціалу активно використовується в племінній роботі для підвищення продуктивності молочного стада [8, 10].

Таким чином встановлено, що корови української чорно-рябої молочної породи характеризувалися такими показниками молочної продуктивності за першу лактацію, які наведено в таблиці 2.

За наведеними в таблиці даними, корови української чорно-рябої молочної породи за першу лактацію демонструють досить високий рівень молочної продуктивності. Середній надій за 305 днів лактаційного періоду становив $5543,7 \pm 81,12$ кг молока, що вказує на достатньо високий

генетичний потенціал тварин, а також належний рівень годівлі та умов утримання.

Таблиця 2

**Молочна продуктивність корів української чорно-рябої молочної
породи за першу лактацію**

Показники, одиниці виміру	M±m
Надій за 305 днів лактації, кг	5543,7 ± 81,12
Вміст жиру в молоці, %	3,58 ± 0,006
Молочний жир, кг	198,5 ± 5,22
Надій за перші 100 днів лактації, кг	1993,8 ± 23,75
Надій за другі 100 днів лактації, кг	1892,5 ± 33,95

Вміст жиру в молоці знаходився на рівні $3,58 \pm 0,006$ %, а загальна кількість молочного жиру, отриманого за лактацію, становила $198,5 \pm 5,22$ кг, що є важливим показником господарської цінності корів.

Аналіз динаміки лактації показує, що найбільша кількість молока була отримана протягом перших 100 днів лактації, коли середній надій становив $1993,8 \pm 23,75$ кг.

За другі 100 днів лактації цей показник дещо знизився до $1892,5 \pm 33,95$ кг, що є закономірним явищем і пов'язане з поступовим спадом лактаційної кривої після досягнення піку продуктивності.

Отримані результати вказують на відносно рівномірний перебіг лактаційного процесу та високий рівень молочної продуктивності корів української чорно-рябої молочної породи у першу лактацію.

Також ми вивчили молочну продуктивність корів голштинської породи за їх першу лактацію в умовах господарства «Нова Перемога» – таблиця 3.

За даними таблиці, корови голштинської породи за першу лактацію відзначалися високою молочною продуктивністю.

Таблиця 3

Молочна продуктивність корів голштинської породи за першу лактацію

Показники, одиниці виміру	M±m
Надій за 305 днів лактації, кг	5808,2 ± 66,14
Вміст жиру в молоці, %	3,56 ± 0,004
Молочний жир, кг	206,8 ± 3,61
Надій за перші 100 днів лактації, кг	2231,3 ± 31,09
Надій за другі 100 днів лактації, кг	1981,6 ± 40,03

Середній надій за 305 днів лактації становив $5808,2 \pm 66,14$ кг молока, що свідчить про значний генетичний потенціал цієї породи щодо виробництва молока. Вміст жиру в молоці дорівнював $3,56 \pm 0,004$ %, а кількість молочного жиру, отриманого за лактацію, становила $206,8 \pm 3,61$ кг, що характеризує добру якість молочної продукції.

Аналіз перебігу лактації показав, що найбільші надой спостерігалися у перші 100 днів лактації, коли від корів було отримано в середньому $2231,3 \pm 31,09$ кг молока. За другі 100 днів лактації надій знизився до $1981,6 \pm 40,03$ кг, що відповідає фізіологічним особливостям лактаційного процесу після досягнення його піку.

Загалом отримані результати свідчать про високий рівень продуктивності голштинських корів та відносно рівномірний перебіг лактації, що є характерною особливістю спеціалізованої молочної породи.

Ми проаналізували параметри відтворної здатності молочної худоби у «Новій Перемозі».

Між відтворною здатністю та молочною продуктивністю корів існує тісний взаємозв'язок. Загалом підвищення молочної продуктивності супроводжується збільшенням навантаження на організм тварини, що може негативно впливати на показники відтворення. У високопродуктивних корів часто спостерігається подовження сервіс-періоду, зниження прояву статевої охоти та збільшення кількості осіменінь на одне плідне запліднення. Це пов'язано з тим, що після отелення значна частина поживних речовин і енергії використовується на синтез молока, що може спричиняти негативний енергетичний баланс та затримку відновлення репродуктивної функції [20, 41].

Водночас належний рівень годівлі, утримання та ветеринарного обслуговування дозволяє поєднувати високу молочну продуктивність із добрими показниками відтворення. Корів із оптимальними відтворними якостями характеризують своєчасне настання охоти після отелення, короткий сервіс-період та регулярне отримання приплоду. Тому в сучасному молочному скотарстві селекційна робота спрямована не лише на підвищення надоїв, а й на збереження високої відтворної здатності тварин, оскільки саме гармонійне поєднання цих ознак забезпечує ефективне та рентабельне виробництво молока [25, 31].

Встановлено такі показники відтворної здатності корів української чорно-рябої молочної породи, які наведено в таблиці 4.

Згідно з даними таблиці, корови української чорно-рябої молочної породи характеризуються задовільним рівнем відтворної здатності.

Вік першого осіменіння становив $26,4 \pm 0,88$ місяця, що свідчить про дещо пізніше введення телиць у відтворення.

Тривалість тільності була стабільною і відповідала фізіологічній нормі – $279,4 \pm 0,55$ дня, а сухостійний період становив $54,1 \pm 0,82$ дня, що є

оптимальним для відновлення організму корів перед наступною лактацією та забезпечення нормального розвитку плода.

Таблиця 4

**Відтворна здатність корів української чорно-рябої
молочної породи**

Показники, одиниці виміру	$M \pm m$
Вік 1-го осіменіння, міс.	$26,4 \pm 0,88$
Сервіс-період, днів	$171,4 \pm 7,15$
Міжотельний період, днів	$450,8 \pm 10,21$
Сухостійний період, днів	$54,1 \pm 0,82$
Період тільності, днів	$279,4 \pm 0,55$
Коефіцієнт відтворної здатності	$0,809 \pm 0,023$

Сервіс-період у корів становив у середньому $171,4 \pm 7,15$ дня, а міжотельний період – $450,8 \pm 10,21$ дня, що свідчить про дещо кращу відтворну ситуацію порівняно з подовженими інтервалами у високопродуктивних стад, проте перевищує оптимальні межі цих показників. Коефіцієнт відтворної здатності дорівнював $0,809 \pm 0,023$, що характеризує незадовільний рівень репродуктивної функції стада.

Загалом отримані дані свідчать про необхідність проведення заходів щодо скорочення тривалості сервісного та міжотельного періодів, підвищення коефіцієнта відтворної здатності до 1 та покращення ефективності осіменіння корів.

Ми проаналізували відтворну здатність корів голштинської породи – таблиця 5. За даними таблиці, корови голштинської породи характеризувалися задовільними показниками відтворної здатності. Середній вік першого осіменіння становив $25,8 \pm 1,18$ місяця, що свідчить про досягнення тваринами необхідного рівня розвитку для введення у

відтворення. Тривалість тільності дорівнювала $278,7 \pm 0,49$ дня, що відповідає фізіологічній нормі для великої рогатої худоби.

Таблиця 5

Відтворна здатність корів голштинської породи

Показники, одиниці виміру	$M \pm m$
Вік 1-го осіменіння, міс.	$25,8 \pm 1,18$
Сервіс-період, днів	$179,3 \pm 9,11$
Міжотельний період, днів	$458,3 \pm 10,21$
Сухостійний період, днів	$56,7 \pm 0,87$
Період тільності, днів	$278,7 \pm 0,49$
Коефіцієнт відтворної здатності	$0,796 \pm 0,017$

Сухостійний період становив $56,7 \pm 0,87$ дня, що забезпечувало належне відновлення організму корів перед наступною лактацією та сприяло народженню життєздатного приплоду.

Середня тривалість сервіс-періоду становила $179,3 \pm 9,11$ дня, а міжотельного періоду – $458,3 \pm 10,21$ дня. Такі показники свідчать про дещо подовжений інтервал між отеленнями, що може бути пов'язано з високою молочною продуктивністю тварин та особливостями відновлення репродуктивної функції після отелення. Коефіцієнт відтворної здатності склав $0,796 \pm 0,017$, що характеризує незадовільний рівень відтворення стада. Загалом отримані дані свідчать про необхідність подальшого вдосконалення заходів з відтворення, спрямованих на скорочення сервіс-періоду та підвищення ефективності осіменіння корів голштинської породи.

Аналіз показав, що корови голштинської породи мали вищу молочну продуктивність порівняно з українською чорно-рябою молочною породою. Водночас показники відтворної здатності в обох порід були подібними та потребують покращення.

ВИСНОВКИ

Молочні породи великої рогатої худоби відіграють важливу роль у забезпеченні населення якісним молоком і молочними продуктами. Правильний вибір породи та належний догляд за тваринами сприяють підвищенню продуктивності й ефективності молочного скотарства.

Сучасні технології виробництва молока забезпечують високу продуктивність і якість продукції завдяки автоматизації, збалансованій годівлі та ефективному контролю здоров'я тварин. Водночас дотримання принципів благополуччя корів сприяє їхньому здоров'ю, комфорту та підвищенню ефективності молочного господарства.

ДП ДГ «Нова Перемога» є багатогалузевим сільськогосподарським підприємством із розвиненим рослинництвом і тваринництвом, яке ефективно використовує земельні ресурси та сучасні технології виробництва. Загалом господарство характеризується стабільними виробничими показниками та ефективністю основних галузей, зокрема молочного скотарства.

Технологія виробництва молока в умовах ДП ДГ «Нова Перемога» забезпечує ефективне поєднання технологічних елементів: утримання, годівлі, доїння та ветеринарного контролю, що дозволяє отримувати якісну продукцію. Дотримання принципів благополуччя тварин і санітарно-гігієнічних вимог сприяє підвищенню продуктивності стада та зменшенню негативного впливу на довкілля.

Параметри реалізації генетичного потенціалу продуктивних ознак молочної худоби є високими та у поєднанні з добре організованою технологією забезпечують рентабельне виробництво молока, що може бути ефективно використаним для сільськогосподарських підприємств з аналогічними господарськими умовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Параметри технології утримання та годівлі великої рогатої худоби за використання роботизованого доїння корів / Марченко В. А., Гребень Л. Г., Трішин О. К., Чигринов Є. І. *Тваринництво України*. 2021. № 126. С. 70–79. DOI: <https://10.32900/2312-8402-2021-126-70-79>.
2. Сагачко Ю. М., Єфремова Н. О., Воловуєв Д. Ю. Productivity management system in innovative dairy cattle farming. *Journal of Management Economics and Technology*. 2026. DOI: <https://10.69803/3083-6034-2025-3-209>.
3. Lovarelli D., Bacenetti J., Guarino M. A review on dairy cattle farming: Is precision livestock farming the compromise for an environmental, economic and social sustainable production? *Journal of Cleaner Production*. 2020. DOI: <https://10.1016/j.jclepro.2020.121409>.
4. Miglior F., Fleming A., Malchiodi F., Brito L. F., Martin P., Baes C. A 100-Year Review: Identification and genetic selection of economically important traits in dairy cattle. *Journal of Dairy Science*. 2017. DOI: <https://10.3168/jds.2017-12968>.
5. Ткачук В. П., Журавська В. А., Свідерський А. В. Оцінка та підвищення рівня благополуччя великої рогатої худоби в умовах сучасного молочного скотарства. *Наукові читання-2026. Благополуччя тварин і сталий розвиток тваринництва та аквакультури: наука, практика, освіта: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників, аспірантів та магістрів, присвяченій Дню науки в Україні, 14 трав. 2026 р.* Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2026. С. 213–215.
6. Молочні породи корів: характеристики, вибір та секрети надоїв. URL: <https://proagro.com.ua/molochni-porody-koriv-harakterystyky-vybir-ta-sekrety-nadoyiv/> (дата звернення: 19.02.2026).
7. Зубець М. В., Сірацький Й. З., Данилків Я. Н. Вирощування ремонтних телиць. Київ: Урожай, 1993. 136 с.

8. Рейтинг молочних порід України. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/322-reyting-molochnih-porid-ukrayini> (дата звернення: 19.02.2026).

9. Розведення сільськогосподарських тварин / Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т. та ін. Біла Церква : БДАУ, 2001. 400 с.

10. Найпопулярніші молочні породи корів в Україні у 2026 році: рейтинг ТОП-10 для промислових і фермерських агрофірм. URL: <https://zemliak.com/reityngy/10269-naypopulyarnishi-molochni-porodi-koriv-v-ukrajini-u-2026-roci-reyting-top-10-dlya-promislovihi> (дата звернення: 19.02.2026).

11. Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії / Засуха Т. В., Зубець М. В., Сірацький Й. З. та ін.; за ред. М. В. Зубця. Київ : Аграрна наука, 1999. 510 с.

12. Породи молочного напрямку продуктивності. URL: <https://buklib.net/books/34160/> (дата звернення: 19.02.2026).

13. Басовський М. З., Дубін А. М., Афанасенко В. Ю. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. Луганськ : Елтон-2, 2006. 245 с.

14. Породи ВРХ. URL: <https://milkua.info/uk/post/section/cattle-breeding> (дата звернення: 19.02.2026).

15. Мельник Ю. Ф., Найденко К. А., Журавель М. П. та ін. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. Київ, 2007.

16. Породи корів молочного напрямку: 6 найкращих. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/porodi-koriv-molochnogo-napryamku-6-najkrashchih/> (дата звернення: 19.02.2026).

17. Басовський М. З., Рудик І. А., Буркат В. П. Вирощування, оцінка і використання плідників. Київ : Урожай, 1992. 216 с.

18. Зубець М. В., Сірацький Й. З., Данилків Я. Н. Формування молочного стада з програмованою продуктивністю. Київ: Урожай, 1994. 224 с.

19. Польовий Л. В. Розведення сільськогосподарських тварин: навчальний посібник. Вінниця, 1993. 173 с.
20. Луценко М. М., Іванишин В. В., Смоляр В. І. Перспективні технології виробництва молока: монографія. Київ : Видав. центр «Академія», 2006. 192 с.
21. Ding T., Sun B., Shi Z., Li B. Optimizing water droplet diameter of spray cooling for dairy cow in summer based on enthalpy difference theory. *Energies*. 2019. Vol. 12, № 19. Article 3637. DOI: <https://10.3390/en12193637>.
22. El Jeni R., Villot C., Koyun O. Y. et al. Probiotic approaches to improving dairy production: Reassessing «magic foo-foo dust». *Journal of Dairy Science*. 2024. Vol. 107. DOI: <https://10.3168/jds.2023-23831>.
23. Бусенко О. Т., Столюк В. Д., Могильний О. Й. Технологія виробництва продукції тваринництва : підручник. Київ : Вища освіта, 2005. 496 с.
24. Lassen J., Thomasen J. R., Borchersen S. Genetic parameters for feed intake and body weight in dairy cattle using high-throughput 3-dimensional cameras in Danish commercial farms. *Journal of Dairy Science*. 2023. Vol. 106, № 12. P. 9006–9015. DOI: <https://10.3168/jds.2023-23405>.
25. Войтенко С. Л., Тендітник В. С., Рибалка М. М. та ін. Технологія продукції молочного і м'ясного скотарства, свинарства та птахівництва : навч. посіб. Полтава : Дивосвіт, 2013. 276 с.
26. Волощук М. В. Логістичний інструментарій в системі інноваційного розвитку виробничого потенціалу підприємств-виробників молока. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2026. № 1. DOI: <https://10.20998/2313-8890.2026.01.10>.
27. Алієв Е. Б., Носенко Є. В. Обґрунтування методів і технічних засобів діагностування технічних параметрів доїльного обладнання. *Техніка, енергетика, транспорт АПК*. 2025. № 2 (129). DOI: 10.37128/2520-6168-2025-2-11.

28. Танцуров Г. В. Інтенсивні методи використання молочного стада. Київ : Урожай, 1990. 192 с.
29. Іваненко Ф. В. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 252 с.
30. Ruban S., Borshch O., Borshch O., Orischuk O. et al. The impact of high temperatures on respiration rate, breathing condition and productivity of dairy cows in different production systems. *Animal Science Papers and Reports*. 2020. Vol. 38, No. 1. P. 61–72.
31. Вертійчук А. І., Маценко М. М. Технологія виробництва продукції тваринництва. Київ : Урожай, 1995. 376 с.
32. Свідерський А. В. ДП ДГ «Нова Перемога» Житомирської області: виробнича діяльність та перспективи розвитку. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*: науково-теоретичний збірник. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 20–21.
33. ДП ДГ «НОВА ПЕРЕМОГА» ІНСТИТУТУ СГ ПОЛІССЯ НААН 05453700. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/05453700/ (дата звернення: 29.03.2026).
34. ДП ДГ «НОВА ПЕРЕМОГА». URL: <https://tripoli.land/ua/farmers/zhitomirskaya/lyubarskiy/doslidne-gospodarstvo-5453700> (дата звернення: 19.04.2026).
35. Любарський район. URL: <https://esu.com.ua/article-59758> (дата звернення: 19.04.2026).
36. ДП ДГ «НОВА ПЕРЕМОГА». URL: <https://kurkul.com/kompanii/2591-dp-dg-nova-peremoga-institutu-sg-polissya-naan> (дата звернення: 19.04.2026).
37. ДП ДГ «НОВА ПЕРЕМОГА». URL: <https://isgpnaan.org/merega-institutu/dp-doslidne-gospodarstvo-nova-peremoga/> (дата звернення: 19.04.2026).
38. ДП ДГ «НОВА ПЕРЕМОГА». URL: <https://clarity-project.info/edr/05453700> (дата звернення: 19.04.2026).

39. Білай Д. В. Загальне тваринництво та технології виробництва продукції тваринництва з основами стандартизації : підручник. Київ : Кондор, 2008. 344 с.

40. Підпала Т. В. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини. Миколаїв : МДАУ, 2008. 369 с.

41. Кононенко В. К., Ібатуллін І. І. .Практикум з основ наукових досліджень у тваринництві: навчальний посібник для ВУЗів. Київ, 2000. 96 с.

42. Костенко В. І. Технологія виробництва молока та яловичини: практикум. Київ : Аграрна освіта, 2013. 456 с.